

מסורת הש"ס

(א) לעיל ד' (ב) ו'ל רש"י
מנחת נד: ד"ה דעגל וכו'
דקרקין חו"י המעגל על שם
עוגה: (ג) וצ"י פירש"י לקמן
כג. ד"ה עוגה: (ד) צ"מ כח:
(ה) גס אה"ה הטוען וע"ש
מו"ס מ"ש בשם הירושלמי:
(ו) נצרכות ו'ע"י: (ז) טעות
הדפוס: (ח) רש"י ע"י לקמן
כה: (ט) גיר' רש"י הו"ל:
(י) גיטין ל' ע"ש צ"ע על לשון
אחרון שכתב רש"י וכן מו"ס
ד"ה לה לריב"א: (יא) לקמן כג:
(יב) מה"ה מקום: (יג) לקמן כג:
(יד) הקונטרס כ"ג:

גיליון הש"ס

גמ' בן שהוא מתחמא. ע"י
מנחת נדן ע"כ ע"ה כ"ק
רננס:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הכי קאמר
כו' ליה רביעה. י"ב לראשית:

לעוי רש"י

פורפיי"ש. אהה טושה טורל.

רבינו הננאל

סדר תענית האילו האמור
ברביעה ראשונה כו'. תרצה
רב יהודה הכי. סדר תענית
האילו בזמן שיצתה רביעה
ראשונה ושניה ולא ירדו
גשמים, אבל אם ירדו גשמים
ונצמחו ורעים וחורו ושנו,
כלומר כמשו. מתריעין עליהן
מיד. ודוק שנו בעין כמיש, אבל
יבשו לגמרי אף על גב
דהדרו אקון אין מתריעין
עליהן. פי' אקון, שחזרו
לירוקה, כלומר חזרו
לחיות. ורוביתו הגאונים ד'
לברכה אמרו, האי אקון
אקנתא שחוק עליהן (כ"ל הגנן). (ב) פי'
פרציה דהויה קלא. ורע
תבואה שהיא תחת אבן
צומחת. פי' קלא מילת שקל
קלא חתק ביה. לכתב בצורת.
פי' רב יהודה מכה הבאה לידי
בצורת. [אר"י נהרא אנהרא].
הוצרכו האנשים המתפללים
מים מזה הנהר לילך לנהר
אחר.

(א) כל הסגור ע"י לעיל בגמלא
דף ט' ד'.

רבינו גרשום

שלישית להתענות. ומי אמרת
לאלתר ברביעה ראשונה
מתענין. אבל יבשו לא. דכיון
שיבשו לית להו תקנתא כלל,
שוא. דאקון. שנראה להן
קצת תקנה. נהרא אנהרא
בצורת. כשצוייכין להביא
מים מנהר זה להשקות שדות
שעל נהר אחר, לפי שאין
באותו נהר אחר מים כדי
סיפוק להשקות שדותיו, והו
סימן בצורת.

סדר תעניתו אלו פרק שלישי תענית

י"ט

עין משפט
נר מצוה

ה"ג חוטה העיר מהפענה ומהרעה וכל סביבותיה מסענות ולא
מסריעות. ולפיכך מתענות (א) שאותה העיר שלא ירדו עליה גשמים
תלך לקנות התבואה בצותה העיר ויהיה זה רעב: או מפולג. שמונותיה
והצמים נופלין צרות: מסריעים כ"מ. אס (ו) יראו
באספמיא מתריעין צבצב צבצב
מתריעין באספמיא כדקתני טעמא
בסיפא מפני שהיא מכה מהלכת
אס צמקוס אחד היא מתריעין
עליה כל השומעין כדי שלא תכא
עליהן: שדפון. בתבואות: ירקון.
חולי: חיה רעה. משכלת בני אדם:
חרב. חילות ההולכין להרוג ולהשחית
בכל מקום: מלא סגור. מפרש
בגמ' (ז) לעריסה. צאי': באשקלון.
בארץ פלשתיים: ועל אשלו וצבים.
שהיא חיה רעה ומכה מהלכת היא:
שנאו. ובאו צעיר: מסריעין.
צענו: המטורפת. מלשון טרף
אצבא (נצרכות דף כה). ומלשון צינה
טרופה (עריט פ"ב מ"ד) כו' כדמפרש
בפרק שלמעלה (דף י"ד): שמעון
הסימני. מתמנה היה: שלא סבא.
לישנא מעליה נקט: מרוב גשמים.
לא כגון שירדה על עיר אחת ועל
עיר אחת לא ירדה שם ודאי שמהין
לקללה כדאמר רב יהודה (לעיל ו:)
תמטר (מקום מטר שמקלקל תבואה
אלא כבר ירדו וטורח הם לצני
אדם אבל חין מקלקלין תבואות.
וטעמא מפרש בגמרא (למה אין
מתריעין: סגורי פסחים. שם
בחרות ושל חסם הן ומטלטלין אותן
שלא ימוקו בגשמים: גשמי צרות.
שיפוע גשמים למלחות צרות:
ונדבום. רלון ועין יפה: אבן טעועין.
אבן טעועין הינה צירושלים וכל
מי שאצדה לו אצידה כו' צבצב
מליעא (דף כח:). נדבום. (ו) על
כבוד הרב: מסתא. פורפיי"ש
בלע"ז: ישמת אביך ואמך ותגל יולדתך:
גמ' רביעה ראשונה ושניה לשאלו.
שאף על פי שלא ירדו גשמים לא
בראשונה ולא בשניה לא היו מתענין
אלא שולין. וקשיין ממני' דקתני
סדר תעניתו אלו האמור ברביעה
ראשונה וצרייתא אהדדי: הכי
אמר כו'. (ז) וכגון רביעה ראשונה
שניה ושלישית דכולי יורה קרי ליה
רביעה [א] כך שמעתי: דוקא נספנו.
דכי נסתנו ודאי הוא דמתריעין מיד
לכרך להתפלל עליה (ט) שיחזיר
צויפי תתקן: אכל יבשו. לא כרך
דמכאן ואלך לא יועיל והוה תפלת
שזו אפילו יבשו כשהן חטין עדיין
דקין אפילו הכי לא מתריעין:
הכי גרסין פשיטא (ו) שנו תנן
לא כריכא דאקון מהו דמימא כו':
דאקון. שעלו צקנה שנתקנו מעט
לאחר שצמיצשו: מהו דמימא
אקנתא מילתא היא. דהואיל ונתקנו
מעט אס יתפלל מועיל להס קא

לא צריבא דאקון. פי' לאחר שעלו צקנה נצמיצשו מהו דמימא
אקנתא מילתא היא פי' דהואיל ועלו צקנה ולא נתצלו כל
זרכס ליצעי התרעה קמיל' דלאו מילתא היא: נהרא אנהרא
בצורתא. פי' (ז) (הכי) בשאין תבואה צעיר ויש הרבה בשאר עיירות
ויכולין להביא מזו לזו היינו מקרי
צורת ולא מקרי רעב (ז) ומאחר
שיכולין להביא ע"י הנהר לביכא אלא
טרחא ועירא ומהאי כלומר מדבר
מועט כזה אין מתריעין מדינתא
אמדינתא פירוט שרץ להואיל
ממדינה למדינה אחרת ע"י חמורים
וסוסים ואו מתריעין דאי אפשר
להביא בשפע כ"כ כמו בספניות ל"א
נהרא אנהרא כלומר אס יבש הנהר
זה ורץ להסב נהר אחר לכאן אי
נמי לרץ להתמין עד שיגדל הנהר
האחר ויבא צכאן זה צורת ולא
מתריעין מדינתא אמדינתא אס יבשו
כל הנהרות שזו העיר וצריכין
להביא מים מעיר אחרת כפנה וקשה
דצמתי' משמע דאצורת (ט) מתענין
דקתני מתריעין עליהן מפני שהיא
מכת צורת ויש לומר דמכת צורת
דצמתי' הו כו' דכפנה כלשכ פירשתי
שמתח חטה ילא חוה ומשום הכי
מתריעין אע"ג דעדיין אינו רק
צורת הואיל וסופו רעב מתריעין
אע"ג דלכתי לא הו כפנה אכל
לעולם אין מתריעין על מכת צורת
אי לא מני' לצא לדי רעב ולכתי
קאלמר הכא דנהרא אנהרא דלא הו
אלא כי צורתא ולא מתריעין:
נהירנא

א אותה העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה
מתענות ולא מתריעות רבי עקיבא אומר
מתריעות ולא מתענות = וכן עיר שיש בה
דבר או מפולת אותה העיר מתענה ומתרעת
וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות רבי
עקיבא אומר מתריעות ולא מתענות = איהו
דבר עיר המוציאה חמש מאות רגלי ויצאו
ממנה ג' מתים בג' ימים זה אחר זה (ב) הרי
זה דבר פחות מכאן אין זה דבר ד על אלו
מתריעין בכל מקום על השדפון ועל הירדון
ועל הארבה ועל החסיל ועל החיה רעה ועל
החרב מתריעין עליה מפני שהיא מכה
מהלכת מעשה שירדו זקנים מירושלים
לעריה ו גזרו תענית על שנראה כמלא פי
תנור שדפון באשקלון ועוד גזרו תענית על
שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן רבי
יוסי אומר לא על שאכלו אלא על שנראו: (ג) על
אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפוח
נכרים או נהר ועל הספינה המיטרפת בים
ר' יוסי אומר (ד) לעזרה ולא לצעקה שמעון
התימני אומר אף על הדבר ולא הודו לו
חכמים: על כל צרה שלא תבא על הצבור
מתריעין עליהן = חוץ מרוב גשמים מעשה
שאמרו לו לחוני (ה) המעגל התפלל שירדו
גשמים אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים
בשביל שלא ימוקו התפלל ולא ירדו גשמים מה עשה א
עג עוגה ועמד
בתוכה ואמר לפניו רבש"ע בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך
גשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחהם על בניך התחילו
גשמים מנמפין אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו
לירד בזעף אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתיקנן
עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים באו ואמרו לו כשם
שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל שילכו להן אמר להם (ו) צאו וראו אם
נמוחית אבן (ז) הטועין (ח) שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גזרתי
עליך (ט) נידוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחמא לפני המקום ועושה לך
רצונך = כבן שהוא מתחמא על אביו ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אומר
ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך: (י) (מתני') היו מתענין וירדו להם גשמים
(יא) קודם הנץ החמה לא ישלימו לאחר הנץ החמה ישלימו ר"א אומר = קודם
הצות לא ישלימו לאחר הצות ישלימו מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם
גשמים קודם הצות אמר להם ר' טרפון צאו ואכלו ושתו ועשו יו"ט ויצאו
ואכלו ושתו ועשו יום טוב ובאו בין הערבים = וקראו הלל הגדול: גמ'
סדר תעניתו האלו האמור ברביעה ראשונה ורמינהי רביעה ראשונה
ושניה לשאלו שלישיית להתענות אמר רב (ב) יהודה הלל הגדול: גמ'
האמור אימתי בזמן שיצאה רביעה ראשונה ושניה ושלישית ולא ירדו
גשמים אבל ירדו גשמים ברביעה ראשונה ורעו ולא צמחו אי נמי צמחו
והזרו ונשתנו מתריעין עליהן מיד אמר רב נחמן דוקא נשתנו ל אבל יבשו
לא פשיטא נשתנו תנן לא צריכא (ד) דאקון מהו דתימא אקנתא מילתא היא
קמשמע לן: וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם כו': מאי מכת בצורת אמר
רב יהודה אמר רב מכה המביאה לידי בצורת אמר רב נחמן נהרא אנהרא
בצורתא

ב א מיי פ"ב מהלכות
תענית ה"ב טו"ש"ע א"ח
ס' תקנו ספיק א טע"ב ד'
ג ב ג מיי שם הל' (א) ז ד
ד [צ"י] טו"ש"ע שם ספיק ב:
ד ד מיי שם הל' י א'
טו"ש"ע שם ספיק ח טו:
ה ה מיי שם הלכה טו"ש"ע
שם ספיק ו:
ו ו מיי שם הלכה יא טו"ש"ע
שם ספיק ח:
ז ז ה מיי שם פ"א ה"ו
ופ"ב מהלכות שבת הלכה כד'
סמך ע"י ל טו"ש"ע שם ספיק
יג וס' רפמ טו"ש"ע ט וס'
שטט ט"י ח:
ח ט מיי פ"ב מהל' תעניות
הל"טו טו"ש"ע א"ח ס'
תקטע ספיק יא:
ט י מיי שם פ"א הלכה טו
טור ט"ע א"ח סימן תקטט
ספיק א וס' תקטע ספיק יא:
י ב מיי שם טו"ש"ע א"ח ס'
תקטע ספיק יא:
יא ל מיי שם פ"ב הלכה טו
טו"ש"ע א"ח ס' תקטע
ספיק ח:

תורה אור השלם
1. ששמה אב"ד ואב"ד ותגל
יולדתך: משלי כג כה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ג' מים בג' ימים זה
אחר זה (הכי זה דבר פחות
מכאן אין זה דבר חל"מ וי"ב
ס"א אין זה: (ב) שם ר'
יוסי אומר לגמרי ולא לנפקא.
י"ב ע"י פירושו דף י"ד ע"א:
(ג) שם אגלמא חו"י אהה
נחזי ע"י לגרות אלא מה
אשעה: (ד) שם לא כריכא
דהדר אקון מהו דמימא:
(ה) רש"י ד"ה הי"ג אהה
כו' לפיכך מתענות מפני
שאותה העיר וכו' המפולת
באותה שסביבותיה ויהיו
זה רעב: (ו) ד"ה מתייעים
כ"מ טס נהרא באספמיא פי'
שהיא מכה מהלכת ולפיכך
אף אס צמקוס אחד: (ז) ד"ה
לגותו שמגנין על כבוד הרב
שהי"ה דבריה לאמרי לא
כך שאלתי הסי': (ח) ד"ה
הכי קאמר כו' כלומר סדר
תעניות אלו אמרו בשביל
רביעה ראשונה כשכבה
מכל וכל כגון רביעה
ראשונה: (ט) ד"ה דוקא
כו' להמפלג עליהן שיחזרו
צויפי תתקן אכל יבשו לא
לרץ כי ויחא תפלת שזו
הד"א ומה"ל אכל יבשו. כשהן
מתין עדיין כו': (י) ד"ה
ה"ג פשיטא נשתנו תנן לא
דמימא דהדר אקון מהו
לתימא כו' דאקון שעלו כי
שצמיצשו מהו דתימא ד"ה'
דאקנתא לאו מילתא ד"ה'
וסכ"ד: (י) טוב' ד"ה הנהל
כו' שאין לל"י וימית הכי
מתקן: (ב) בא"ד ולא מקרי
רעב דמאחר שטולטו כי
ועירא ומחאי מילתא כלומר
כו' ע"י חמורים וסוסים
כפנא וכו' וואו מתריעין:
(ג) בא"ד דצמתי' משמע
דלצורת מתריעין דקתני
מתריעין כו' כלשכ פירש"י
שמתח חטה יו' אע"ג דעדיין
אינו בא רעב כ"א צורת
הואיל:

לא צריכא דאקון. שעלו צקנה מהו דמימא אקנתא מילתא
היא דכיון שעלו צקנה ועדיין לא צבלו כל כרכן ודאי אי לא מתריעין תו לא גלי קמשמע לן דלאו מילתא היא דאף על גב דאקון
אכתי גלי טפי: נהרא אנהרא צורתא. בשאין תבואה צעיר אחת ויש עעירות אחרות ואפשר להביא מזה לזה דרך נהר כספיהנה
צורתא